

SIIRI, IRMA A ANNA-LIISA ZNOVU NA STOPĚ

BABIČKY: DEN ZKÁZY

Minna Lindgrenová

Babičky: Den zkázy

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Minna Lindgrenová
Babičky: Den zkázy – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2016

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

SIIRI, IRMA A ANNA-LIISA ZNOVU NA STOPĚ

BABIČKY: DEN ZKÁZY

Minna Lindgrenová

»Brilantní finská
variace na slečnu
Marpleovou«

MINNA LINDGRENOVÁ
BABIČKY:
DEN ZKÁZY

PŘELOŽIL VLADIMÍR PISKOŘ

I

SIIIRI KETTUNENOVÁ SE PROBUDILA a pomyslela si, že vidí noční můru. Stála vedle postele, ztuhlé nohy měla vražené do trepek, šedivé vlasy rozčuchané a upírala zrak na lesklou, jasně červenou stěnu před sebou. Uvědomila si, že žije, v levém uchu jí totiž znělo známé dvoučárkované a.

„Dobré ráno, Siiri! Dnes má službu: žádný personál! Pro informace o průběhu noci zvolte 1!“

Siiri se zkusmo dotkla jedničky. Nakreslená číslice tančila, smála se a vedle ní se pitvořil obličejík nějakého trpaslíka. Siiri s chytrou stěnou komunikovala. Nebyla to televize ani počítač, dokonce ani tablet, který by se podobal Irmině zelené placce, ale stěna oplývající neomezenou měrou rozumu. Do života starého člověka vnášela bezpečí a obsah. Jenže Siiri se tak trásla ruka, že jednička zpočátku na dotek vůbec nereagovala. Nakonec nezbyvalo než si ji podepřít druhou rukou a pekelně se soustředit, aby se do roztančené číslice jakžtakž ukazováčkem strefila. Jednička se za své zvolení vděčně uklonila.

„Na lůžku 8 hod 25 min. Spánek 7 hod 5 min. Úhrnná doba klidného spánku 3 hod 47 min. Účinnost spánku 88 %. Občasné

chrápání 27 min. Počet pohybů 229, trvání 1060 sek. Periodické pohyby končetinami 0. Stresové reakce 25 %.“

Z obsahu té vesele usměvavé informace nerozuměla ničemu. Mělo ji znepokojoval, že se za osm hodin a pětadvacet minut pohrnula 229krát? Bylo to příliš málo, nebo příliš moc? Chrápání ji pobavilo. Vždycky manželovi vyčítala, že chrápe, a teď měla sama stejný problém. Ačkoliv její muž pochopitelně chrápal pořád, nikoliv občas. A také usínal tak rychle, že okamžitě začal zařezávat a vydržel to na plné obrátky až do rána. Siiri si hluboce povzddechla při vzpomínce na milovaného manžela, po jehož boku spala ve společné posteli sedmapadesát šťastných let, navzdory chrápání.

„Pro další informace o své osobě zvolte 1!“

Chytrá stěna ji vytrhla z posmutnělého zamyšlení. Očividně jí toužila sdělit něco důležitého, když tak nadšeně publikovala. Na obrazovce se vrtěla jakási postavička z kresleného seriálu, možná medvěd, pokud to nebyla rybka. Legračně nadsakovala, aby rozespalou stařenku po ránu probírala a upoutala její pozornost.

Siiri se soustředila na polapení laškující jedničky. Chtěla vědět, co o ní chytrá stěna ví.

„Dnes se dožíváte 97 let! Nové probuzení blahopřeje!“

Jako kdyby to sama bez připomenutí nevěděla. Sedmadvadesát se rovnalo téměř stovce. S Irmou dospěly k závěru, že ony dvě se dožít stovky nemíní. Z toho by vzešly jenom potíže. Třeba jedna paní ze spodního patra budovy A dostala předvolání na pravidelnou prohlídku do dětské poradny. K testům motorické obratnosti a psychické zralosti prý zvali všechny pětileté, a protože paní bylo sto pět, počítačový systém ji považoval za předškolačku. Stroj prostě čísla jdoucí nad stovku nebral

na vědomí. Podle Siiri měla paní do té poradny zajít. Ona osobně by rozhodně šla, protože ty testy jsou zábavné. Musel se nakreslit trojúhelník a projít se po rovné čáře. Pro člověka ve věku sto pěti let nic snadného. Jenže paní nikam nešla, ztropila kvůli tomu obrovský povyk a stěžovala si na všech místech, a umřela dříve, než její stížnosti doputovaly ke správnému úředníkovi.

„Srdečné díky,“ pronesla Siiri k chytré stěně, která jí na počest narozenin vnucovala obrázek zářivě šarlatových růží.

Siiri nazdařbůh zapíchla ukazováček do chytré stěny, neboť dosud nezjistila, kde přesně se ta vymoženost nachází a jak by ji měla ovládat. Takhle to teď bylo v Podzimním háji se vším: Muselo se šmrdat prstem po nejružnějších plochách a píchat do nich. Všude se nalézalo obrovské množství rozumu, jenom ťup – a rázem se stalo něco náramně chytrého. Siirinu malou dvougarsonku zaplnily sondy, čidla, čipy, vysílače i kamerky, které sledovaly její život. Dokonce někde v útrobách matrace bděl i onen ostrážitý vynález, který – nemaje co lepšího na práci – ji ve spaní ustavičně hlídal a počítal každý její pohyb. Kdyby spadla a dostatečně svižně se nezvedla, mozkové závity v podlaze by vyslaly zprávu na centrální pohotovost, odkud by se přihnala sanitka se zdravotníky, kteří by jí pomohli postavit se na nohy. Tím se zajišťovalo, že staří lidé neumírali na zemi. Ve Finsku vládla názorová shoda, že umřít na zemi ve vlastním bytě je větší tragédie než skonat na nemocničním lůžku. O tom se onehdy emotivně diskutovalo i na zasedání sněmovny, na něž se s Annou-Liisou a Irmou často společně dívaly.

Život v chytrém bytě přinášel i hodně zábavy, pokud se člověk dokázal vstřícně naladit na překvapení, která mu přístroje uchystaly. Například návštěva ledničky znamenala vždycky velké dobrodružství. Siiri nikdy netušila, co jí lednice tentokrát poví.

„Vyhoďte. Okamžitě. Zkažené. Mléko. Půl. Litru. Poslední. Den. Spotřeby. Dnes.“

Siirina lednice byla mladá žena, docela rázná, leč drobet překypující vlastní povýšeností. Irma si do své ledničky vymínila hlas staršího muže, a to byla teprve legrace, neboť se ukázalo, že její lednice je někdejší hlasatel, jehož znaly z hlášení valutových kurzů a předpovědí počasí ve vysílání Finského rozhlasu před drahně lety. Irma okamžitě začala lednici titulovat „můj kavalíře“ a marně se ho snažila naučit říkat „bááábovka“ místo pouhého „bábovka“.

„To i papoušek je chytřejší,“ prskala zlobně, když usilovná výuka nepřinesla kýžený výsledek.

Mluvicí lednice se zprvu jevila jako pouhé povyražení, jež vylepšovalo náladu, když člověk neměl kočku nebo partnera, ale v podstatě šlo o ochranu starých lidí před otravou a průjmem. Našlo se docela dost lidí, kteří snědli zkažené jídlo, protože se nepodívali na datum spotřeby. Nebo zapomněli, že jim v lednici zbyl z předešlého týdne kousek lososa, který se změnil v zelený sliz. Něco takového páchlo natolik ohavně, že u jedné paní dokonce spustil detektor pachů tak příšerný randál, až se všichni domnívali, že byl vyhlášen protiletectký poplach.

Půl litru čerstvě prošlého mléka Siiri vypila na začátek snídani, aby lednici uklidnila. Kdykoliv se do ní pokusila strčit něco, co se mělo sníst předevčírem, začala lednice protivně naříkat a ona nevěděla, jak ji uchlácholit. Vaničky předsmažených jater představovaly ustavičný problém.

„Nedodržujete pokyny. Nedodržujete pokyny. Nedodržujete pokyny,“ dokázala lednička opakovat i několik hodin a vytrvale kladla stejně přehnaný důraz na počátek každého slova. Na to

by mohl starý člověk i zemřít – ztratil by chuť do života a ochromený lednickovým kázáním by se na židli u jídelního stolu celý zmučený utrápil nad rendlíkem mírně prošlých jater, zakoupených ve slevě.

„Já raději poslouchám kázání ‚svého kavalíra‘ než ty dobrovolné pracovnice,“ prohlásila by Irma, kdyby se tohoto rozhovoru účastnila v reálném čase on-line. Tahle slova používaly v Podzimním háji křehké květinčky, které zdejší obyvatelé učily, jak se přizpůsobit novému životnímu prostředí. Skutečný personál už tu nebyl. Žádné tělocvičky Janičky ani instruktorky, žádné pomocné síly v kuchyni, žádná socionomka, žádný správce objektu, žádné sestry, a dokonce ani praktikantky z teoretické větve studijního oboru pečovatelsství nebo imigrantky, dočasně najaté ve jménu posthospitalizačního uvykacího procesu, jenom samé přístroje a bezpočetný houf dobrovolných pomocnic, které vyučovaly obyvatele, jak si užívat automatizace.

Podzimní háj už nebyl jen tak nějaké terminální centrum pro přestárlé v helsinské čtvrti Munkkiniemi. Víc než rok trvající renovace se oproti původním očekáváním ukázala být mnohem širší. Nezůstal tu kámen na kameni a výsledek koupila mezinárodní burzovní společnost. Z domu s pečovatelskou službou se stal pilotní projekt monitorované péče o seniory, jehož založení a činnost podporovala tři různá ministerstva. Politikové i podnikatelé věřili, že proměna seniorů v laboratorní pokusná zvířátka přinese záchranu státu a v budoucnu globálně vyřeší nejvýběšnější problém zeměkoule – seniory. Finsko se vymaní z hospodářských těžkostí, až všestranná zdravotnická a pečovatelská technologie dobude svět a opět ukáže, jakých zázraků je finský inženýr schopen.

„Tohle je naše poslední služba státu,“ říkala si Siiri, zatímco po snídani utírala stůl starou nohavicí od pyžama. Snědla jedno vejce natvrdo a žitný celozrnný suchar, musela se nutit, protože hlad už necítila a jedla spíš z povinnosti.

V tu chvíli se na chytré stěně objevila v nadživotní velikosti Irmina hlava, úplně jako by Irma slyšela, že si Siiri v obklopení čidel a udělatek cosi mumlá pro sebe. Bílé kadeřavé vlasy jí trčely do všech stran, v koutku úst jí uvázly drobký bááábovky a v uších měla velké brilianty.

„To je pekelný krám!“ zahulákala, ale nedívala se na Siiri, nýbrž šlehala pohledem kamsi do strany. „Propánakrále! Řekni své jméno a stiskni enter... Co je to za blbost?“

Zazněla podivná rána a Irma na okamžik zmizela ze stěny. V pozadí burácela Mozartova *Figarova svatba*. Siiri se na chvíli zaposlouchala a poznala první dějství. Hrabě Almoviva objevil páže Cherubína, kterak se ukrývá v pokoji komorné Zuzanky v křesle pod příkrývkou. Načež se Irma vrátila a svůj pichlavý pohled zabodla doprostřed displeje, jako by se na Siiri notně zlobila.

„Ir-ma Län-nen-lei-mu-o-vá. Enter! Jak ta zatrolená stěna funguje? Ententýky dva špalíky, já chci odsud pryč. Vždyť se nedostanu ven ani z vlastního bytu! Pomozte mi, pro lásku boží. Existuje ještě na světě nějaký správce objektu, kterému se dřív říkávalo domovník? Slyší mě někdo?“

Irma se vytratila kamsi ze záběru kamery, ale Siiri dobře slyšela jak její hartusení, tak ono všeobecné překvapení, jež u hraběcího dvora vyvolal nález Cherubína v nesprávném pokoji. Nejvýše mečel tenor intrikánského učitele hudby. Irmy se zmocňovala čím dál větší panika, vykřikovala sprostá slova, vzdychala a hořekovala, a každou chvíli se před kamerou mihla její rozježe-

ná hlava. Najednou hudba skončila, jako když utne. Rozhostilo se ticho, přímo děsivě bezhlasé, než Irma začala zpívat vysoce a hlasitě *Pietà*, *signore* od Alessandra Stradelly. Siiri na sebe hodila župan a vyrazila kamarádku spasit.

II

IRMU NESKONALE PŘEKVAPILO, že se Siiri dostala do jejího bytu vlastním klíčem. Tedy on to vlastně nebyl žádný klíč, ale malý knoflík, který otvíral dveře jako mávnutím kouzelného proutku a dalo se jím platit v jídelně i v Koutku samoléčby v přízemí. Knoflík o nich věděl všechno – lépe než ony samy. Už si nemusely pamatovat ani rodné číslo, což pro mnohé bezesporu znamenalo úlevu. U dveří do bytu stačilo jen zamávat knoflíkem před krabičkou na zdi. Ale předtím pochopitelně bylo nutné ten zpropadený knoflík najít. Leckdo si ho pověsil na krk, část nechápala rozdíl mezi knoflíkem a monitorovacím náramkem, Irma si ho zpravidla někam založila a Siiri si ho připnula k řemínku náramkových hodinek. Mávání před krabičkou pokaždé zabralo spoustu času, protože čtecí zařízení nemívало náladu hned poslechnout, k probuzení se nechávalo přemlouvat a člověk se musel knoflíkem všelijak ohánět. Pokud mávání proběhlo úspěšně, na krabičce se rozsvítilo zelené světýlko a tomu, kdo chtěl dovnitř, se dveře pomalu a nepřátelsky otevřely přímo do obličeje. Žádné dveře se už neotvíraly jednoduše za kliku, k sobě, nebo od sebe.

„No, jen pomysli na ty nešťastníky, kteří se živilí výrobou cedulek na dveře, těch nálepek s nápisy SEM nebo TAM. To oni

teď jistě budou všichni nezaměstnaní, co? Je to vážně zvláštní. Při vynalézání se vynaleznou vymoženosti, které lidem seberou práci. A co teprve ti chudáci, kteří měli v popisu práce lepit nálepky na dveře?“ brblala Irma, načež začala poletovat po kuchyni a tvářila se, jako by měla v úmyslu Siiri něčím pohostit, jenže ji nenapadalo čím.

„Klidně si dám bááábovku,“ pomohla Siiri kamarádce. „Nebo jsi ji k snídani už celou snědla?“

Irma se na ni polekaně otočila a téměř zlostně vyštěkla: „Jak víš, že jsem měla k snídani bááábovku? Copak se to taky psalo na nějaké idiotské stěně, aby to všichni věděli? Já se tady zblázním. Podle stěny jsem spala s účinností osmasedmdesát procent, ačkoliv si jasně pamatuju, že jsem celou noc nezamhouřila oka.“

Irma nedokázala snést pomyslení, že ji někde někdo ustavičně sleduje. Proto sem přece namontovali všechny ty antény a kamery: Kdosi kdesi sedí a dohlíží na všechno, co dělají, dokonce i během spaní. I teď je tam někde nějaký člověk, který otupěle civí na jejich ranní pachtění. Možná je to bývalý lepič cedulek TAM nebo některá z propuštěných tělocviček Janiček. Irma ani trochu nepochybovala, že džungle čidel v Podzimním háji vychází zdejší obyvatelé pěkně draho. Kdo jiný by to všeko platil, když ne oni? Peníze, které na projekt poskytl stát, pokryly jen rozběh a stavební práce. Základním cílem bylo představit trhům v Indii a Jižní Americe nová centra monitorované péče o seniory a shrábnout exportní dotaci ministerstva práce a hospodářství.

„Máš drobký od bááábovky na puse,“ usmála se Siiri vlídně, když se Irma nadechla.

„Aha, tak jo. Vadí ti to? Přinesu si servítek, měla bych ho mít někde tady na stole. Proč není na stole? Ten růžový, s rozkošně vyšitým monogramem. Zásnubní dárek, z odolného krásného lnu. Nebaví mě dávat ho pořád do prádla, proto je jeho místo tady na stole, tady, kde jím. Proč jsi zrovna teď musela přivést řeč na drobky z bááábovky? Co když si je utřu jenom rukou? Takhle. Je to lepší? Kde jsme to skončily?“

Siiri v sobě nenašla sílu Irmě prozradit, že ji s drobečky na puse omylem viděla už na své stěně. Jejich byty byly propojené nějakým nebeským kanálem, aby se mohly navzájem kontaktovat – jak zněl termín –, aniž by opustily vlastní pohovku. Možná by se takovým stěnovým kontaktem dalo proniknout do bytu ke komukoliv, kdyby to člověk uměl a chtěl. Irma a Siiri se mohly pomocí svých knoflíků dostat jedna k druhé a také do bytu Anny-Liisy. Pro jistotu – co kdyby čidlo usnulo a druhá by právě v tu chvíli umřela? Každý obyvatel si měl zvolit dva „bezpečné přátele“, jejichž zámky pak byly naprogramovány do knoflíků. Tak se o sebe staří navzájem starali. Říkalo se tomu komunitní péče.

Ale ony se teď plně života nalézaly simultánně v reálném čase u Irmina snídaňového stolu a debatovaly o tom, jak hrozně vypadá, když má většina obyvatel na prsou a na břiše jídelní lístek za poslední tři týdny. Copak oni sami nevidí, jak jsou ušmudlaní? A protože tu nebyly žádné ošetřovatelky, nikdo jim ani neporadil, že by jim prospělo používat při jídle bryndák nebo si aspoň jednou za týden vyměnit blůzu či košili. Irma si vzpomněla na sestřenici, které ochrnula půlka obličeje, takže jí čůrky jídla vytékaly koutkem úst na bradu a na prsa. Ať jí dávali sebevětší bryndák, stejně se vždycky upatřovala. Obzvlášť nepříjemné to bývalo na obědech v širokém rodinném kruhu, k nimž se kdysi

ještě dokázali scházet. Irma chvíli zavzpomínala na milé sestřenice a bratrance, na všechna ta veselá děvčata a chlapce, kteří milovali hru v karty a přípitky a každou neděli k sobě zvali rodinu na něco dobrého.

„Jejdanánku, já jsem vážně měla zábavný život,“ prohlásila pisklavě a spráskla ruce. Potom se podívala na Siiri a zvážněla. „Jenže oni už přece umřeli, všechny moje veselé sestřenky i veselí bratránci.“ Dvakrát dramaticky, rozechvěle vzdychla. „Zbyla jsi mi jenom ty, Siiri.“

„Ach, ty chudinečko,“ řekla Siiri a pochopila, že je slabou útěchou v porovnání s nesčetným množstvím Irminých sestřenic a bratranců.

Pojídalý bááábovku a usrkávaly rozpustnou kávičku, aniž by prohodily jediné slůvko. Jedné i druhé chyběly noviny, ale stěžovat si na to jim už nepřipadalo osvěživé. Když se noviny přestěhovaly na internet, obě se hodně dlouho zlobily. Napsaly šéfredaktorovi deníku *Helsingin Sanomat*, generálnímu řediteli koncernu Sanoma Oy a všem ředitelům, také do Holandska, šéfovi zákaznického servisu, předsedovi představenstva a manažerovi společenské odpovědnosti, ale na své pracně sestavené dopisy dostaly všehovšudy jen jednu odpověď. Stálo v ní: „Zákaznické ohlasy jsme soustředili na twitter. Nezapomeňte uvést rozlišovací znak: **@sanoma#ohlas#pochvalystiznosti#spokojenyzakaznik.**“

Irma měla ve své zelené placce noviny na každý den a navíc cloudová – či obláčková, jak jim říkala ona – úložiště z celého světa a specializované přílohy, ale jakkoliv se ona i Siiri snažily, čtení novin na titěrné obrazovce je nebavilo. Navíc placcka se snadno ušmudlala, když v ní prstem od bááábovky zkoušely lis-

tovat stránkami. A nebyly to vlastně ani žádné novinové stránky, ale pouze jejich grafické znázornění.

„Grafický, to je krásné slovo,“ prohlásila Irma a vychutnávala si ho na jazyku. „Působí tak nějak vznešeně a solidně, jako náhrobek. Grafický. Nevíš, jestli Anna-Liisa už pořídila Onnimu náhrobní kámen? Neměla s tím náhodou taky nějaké trable?“

„Ouha, a jaké!“

Onniho jméno se nevešlo na starý náhrobní kámen ke všem bývalým ženám, a tak Anna-Liisa musela obstarat nový, větší než ten předchozí, z krásné černé žuly. Nechala do něho při jednom vyrýt zlatým písmem i vlastní jméno, což Siiri a Irmě připadalo poněkud komické a především zbytečně nákladné.

„Ježišmarjájosefel!“ vyjekla zničehonic Irma, a vylekala tak Siiri k smrti.

Zpoza okenního závěsu se vynořil potkan. Živý potkan s lesklým kožíškem, chvíli se rozhlížel, načež se cílevědomě rozběhl po vinylové podlaze, nožičky mu jen cvakaly. Obě ženy lapaly po dechu a nevěděly, co udělat. Siiri ucítila ve spáncích strašlivou bodavou bolest a Irma si vyšpláchla kávu na modré šaty. Jakmile jim potkan proběhl mezi nohama, zaječely obě tak hlasitě, že zvířátko zmizelo z dohledu a chytrá stěna se probudila.

„Poplašný zvuk neznámého původu! Zkontrolujte požární hlásič!“

Siirin dech se odmítal srovnat. Měla pocit, jako kdyby uběhla osm set metrů pozpátku a navrch udělala několik kotrmelců. Srdce jí zběsile zabušilo, načež si dalo děsivě dlouhou pauzu, a pak se opět divoce rozběhlo. Nevypravila ze sebe jediné slovo, jen vrhala vyplašené pohledy střídavě na Irmu a chytrou stěnu, která ani za téhle situace nenabízela žádnou pomoc.

„Utíkal támhle!“ vykřikla Irma a ukázala do kuchyně, její brilantový prsten se přitom zatřpytil, jako by se i on ocitl ve stavu ohrožení. Chytrá stěna projevila stejnou ostražitost jako Irma: „Konec nebezpečí! Žádný kouř!“

Irma se odvážně zvedla a vrhla se do kuchyně. Chvíli tam rámusila, plašila a křičela, aby potkanovi nahнала strach, ale zvířátko beze stopy zmizelo. Siiri se namáhavě zvedla ze židle a pomalu se odšourala za Irmou do kuchyně. V hlavě jí hučelo, jako by stála přímo pod vodopádem. Před očima se jí zatmělo.

„Ty snad omdlíš! Siiri, teď ne – ach, jemináčku, to je mi nadešení!“

Těsně předtím, než se Siiri skácela k zemi, ji Irma zachytila. Odtáhla svou přítelkyni na malou květovanou pohovku a zvedla jí nohy na postranní opěrku. Siiri měla za to, že neztratila vědomí, ale byla tak ochromená, že nedokázala udělat nic rozumného. Irma si zachovala nebývalý klid i ráznost a okamžitě odběhla do kuchyně pro něco k pití. Cestou kolem chytré stěny do ní namíchnutě udeřila pěstí.

„No co tu pořád jen čumíš a vystrkuješ ty svoje pitomé vykřičníky?“

„Pro přivolání sanitky zvolte 1, pro konzultaci 2, pro kontaktování správy objektu 3,“ odpověděla stěna přátelsky a vykřičníky vypnula. Za každou možností svítil žlutý balonek s očima a usměvavými ústy.

Siiri cítila, že z pohovky stoupá vůně Irmina nasládlého parfému s nepatrnou příměsí lehké mentolové cigarety a pastilek Mynthon. Uvědomovala si, že tohle všechno cítit nemůže, ale jedna vůně přiváděla na mysl druhou a nakonec se vykreslil celý obraz Irmy, jak sedí na pohovce z třicátých let ocalouněné lát-

kou od Sandersona, v puse má pastilku a v ruce cigaretu, kterou kouřila, jen aby si uvolnila ucpaný nos. Siiri na skrání tepala nějaká žilka, ale hukot v hlavě se utlumil, a tak v levém uchu opět průzračně znělo dvoučárkované a. Cítila slabou nevolnost. Že by tohle všechno způsobil ten potkan? Jak je to možné? Nepamatovala si, že by se potkanů někdy bála, v dobách jejího mládí jich přece v helsinských ulicích, na dvorech mezi domy i ve sklepích běžně pobíhalo habaděj. Říkalo se, že někteří je za hladových let z nouze lovili.

„Napij se, ty ustrašená městská slečinko,“ pronesla Irma zvesela a podala Siiri kávový šálek ozdobený růžovými ptáčky. Byl plný červeného vína. „To tě posílí. *Skål* – Na zdraví!“ Sama si nalila skleničku až po okraj, ale šikovně z ní usrkla, takže na květovanou pohovku či modré šaty nevyšpláchla ani kapička.

Irma měla pravdu. Pár doušků lehce zkvašeného červeného ji zázračně zotavilo. Siiri opět cítila, jak jí v celém těle koluje krev, od hučící hlavy až po ztuhlé končetiny, a chtěla se posadit vedle Irmy. Ta jí ovšem musela notně pomoci, než se podařilo stáhnout staré končetiny z opěrky zpátky na zem, ale všechno se v dobré obrátilo, jakmile kamarádka zapěla svůj oblíbený šlágr *Chiri biri bim*.

„Takže tu máme potkany,“ pravila Irma spokojeně, že se dnešní den nepovleče zdlouhavě jako obyčejně. Takových rozvleklých dnů už zažily víc než dost. „Že by to předznamenávalo počátek konce? Tak jako v Camusově *Moru*?“

Zdejší potkan se jevil zdravý a čilý, na rozdíl od Camusovy knihy, v níž hlodavci plivali krev, umírali na ulicích a šířili morovou nákazu. Stařenky chvíli dumaly, jestli k nim potkan nepřišel hledat něco k snědku, ale usoudily, že to není moc pravděpodobné. Mnohem lákavější stravu by nepochybně našel kolem od-

padkových kontejnerů, a v hojnější míře. Nebo že by ten potkan vycítil mrtvolu? Neumřel zase někdo?

„Vycvičený potkan by mohl vyřešit ten problém, kdy staří lidé umřou ve svém bytě v domě s pečovatelskou službou, a nikdo si toho nevšimne,“ podotkla Siiri.

Něco takového se občas stávalo, starý člověk ležel někde mrtvý i několik týdnů, než ho objevila nějaká uklízečka nebo údržbář vyměňující prasklou žárovku. Dokonce i v rádiu se vedly debaty o nebezpečí osamělých úmrtí. Někáký magistrátní úředník navrhoval, že by domy s pečovatelskou službou a domovy důchodců povinně jednou týdně kontrolovaly stav obyvatel.

„Jinými slovy, jestli obyvatelé ještě žijou, nebo už umřeli!“ zvolala Irma a rozesmála se na celé kolo. Otírala si slzy krajkovým kapesníčkem a nedokázala smích zastavit. Představily si praktičtí ze studijního oboru pečovatelských, nějakou sedmnáctiletou Jeminu, jak plaše ťuká obyvatelům na dveře, zjišťuje, zdali umřeli, nebo ještě žijí, a následně odesílá hlášení chytrým telefonem. Cvičený potkan by se na takový úkol hodil samozřejmě lépe.

„Nebo se na to přihlásíme my – jako dobrovolnice. Já bych to uměla náramně, vždycky bych zaklepala na dveře a vznesla dotaz, jestli tu nerácejí být nějakí nebožtíci.“

Irma vysypala obsah kabelky na porcelánový stůl, který vlastnoručně vyzdobila malovanými kytičkami, našla krabičku cigaret a zrovna si zapálila ten den první protahovačku nosu, když se ode dveří ozvalo ostré zakašlání. Někdo vešel dovnitř.

„Jsme naživu!“ křikla Irma nosnou fistulí, která upomínala na její soukromé hodiny zpěvu, jež zamlada navštěvovala.

Z předsíně se vynořila vysoká štíhlá žena. Její věk se dal těžko určit, neboť v žádném případě nebyla mladá, leč v porovnání se

Siiri a Irmou se nehodilo považovat ji ani za starou. Měla lesklé, načerno obarvené vlasy, velké brýle s černými obroučkami a pohotový pohled, který zvědavě bloudil bytem.

„Já jsem Sirkka, zdravíčko.“

Příjmení zřejmě neměla žádné, jako v dnešní době nikdo. Byla to prostě Sirkka. Užasle hleděly na cizí ženu, která jim ani neřekla, proč přišla na návštěvu. Oblečená do volné úpletové vesty tyrkysové barvy, těsných kalhot ze závěsovin a křiklavě zelených bot na podpatku.

„Štekle nejmíň deset čísel. Jak se na nich dokáže udržet?“ pronesla Irma k Siiri, jako by se dívaly na televizi, a nikoliv na živého člověka.

„Přišla jste zkontrolovat, jestli jsme neumřely?“ zeptala se Siiri a namáhavě se zvedla z Irminy nízké pohovky, aby Sirkku pozdravila. Ženina kostnatá ruka ji při stisku strašně zastudila.

„Já jsem Siiri Kettunenová, bydlím ve vedlejším bytě,“ představila se a podívala se ženě přátelsky do očí. Z těch sršel zvláštně pichlavý pohled. „Co byste ráda?“

„Jestli vybíráte peníze, já žádné nemám. Svůj zázračný knoflík nemůžu nikde najít. Mám jenom bankovní kartu a vůbec nevím, jestli tam jsou nějaké peníze,“ prohlásila Irma a dál kouřila na pohovce.

Měla samozřejmě pravdu. Vybírat peníze, byť na dobročinné účely, pro Červený kříž či Bratrstvo válečných veteránů, bylo marné, protože hotovost neměl u sebe nikdo a nešlo ji vyzvednout ani z banky.

„Pochopila jsem, že tu vypukl poplach,“ pravila žena vysokým, pronikavým hlasem. Obličej měla výrazně nalíčený a pečlivě nakreslené obočí se povytáhlo nad obroučky brýlí.

„Ne, to jsem byla já,“ prohlásila Irma a rozehnala si rukou kour před obličejem, až zacinkaly její zlaté náramky. Ten zvuk Siiri milovala. Dívala se šťastně na přítelkyni, která té vetřelkyni ve svém bytě začala zešíroka objasňovat, jak vysoko a nahlas dokáže křičet a v případě potřeby i zpívat. Zároveň jí nabídla několik průkazných zvukových vzorků, a když dosáhla staccat *Královný noci*, chytrá stěna ožila představou, že v kuchyni znovu vypukl požár.

„Jen se podívejte! Ta stěna pozbyla rozumu!“ ukázala Irma vyčítavě na obrazovku, která nabízela tři řešení i pro tenhle malér: 1) hasicí rouška 2) jednotné číslo tísňového volání 112 3) správa objektu. Žena nakrabatila tvář pod vrstvou *mejkapu* a ze všeho nejvíc připomínala Sněhurku v ošklivých šatech.

„Chcete si poslechnout pár slov o Duchu svatém?“ vypravila ze sebe posléze. Byla to snad jediná alternativa, kterou jim chytrá stěna dnes dopoledne ještě nenabídla.

Irma vybuchla smíchy, ale Siiri se zdvořile snažila dát najevo zájem, neboť nechtěla nikoho odsuzovat z důvodu náboženského přesvědčení. Kdoví, třeba jim ta žena má co zajímavého říct. Ale žena na jejich reakci nečekala. Ze zelené tašky přes rameno už vytáhla prospekty a časopisy a rozložila je na Irmin porcelánový stolek jako návnadu pro počínající debatu. Jakmile Irma zahlédla letáky služeb křesťanského Místa uzdravení, zdejší odnože Healing Room, namíchla se. Nasupeně se vztyčila a prohlásila, že ji uráží, když k ní do bytu někdo tímto způsobem vnikne, protože vyhodnotil její zpěv jako požární poplach, a když někdo sleduje její život nejrůznějšími špionážními přístroji.

„To jste byla vy, kdo mě viděl zvýšit trochu hlas, když jste se děla kdesi v suterénu a měla nás pod dozorem? Já moc dobře

vím, že tam máte operační středisko, odkud nás sledujete s větší horlivostí, než o jaké se Stasi i KGB dohromady vůbec kdy zdálo! Vážně vás moje kokrhání přimělo naběhnout sem s taškou plnou svatého Ducha? Copak vám úplně přescočilo?“

Žena se napřímila do hrozivé výše a uhladila si lesklé vlasy. Siiri si vroucně přála, aby se jich návštěvnice nezačala vyptávat na smysl života. Byly příliš staré, aby se zajímaly o tak střelené pitomosti.

„Já uzdravuji ve jménu Ježíše, vyháním zlé duchy. Když do svého života přijmete za zdroj síly Ducha svatého, obnoví to vaše nitro tak, že už nepřipustíte, aby vás ovládalo vaše vlastní já. Tak jednoduché to je. Jenom musíte Ducha svatého vpustit do své mysli, abyste se staly součástí božské přírody, a budete její součástí tak dlouho, dokud se udržíte Ježíši nablízku. Osvobodím vás z ďáblovy moci. Vyslechnu vás a budu se za vás modlit. Tak jednoduché to je.“

Irma ustoupila o krok vzad, aby nestála příliš blízko té divné ženštiny, která překypovala silou a rázností. Siiri viděla, že Irma užuž vybuchne vztekem, ale zatím neví, co by takové osobě měla říct. Hleděla na Siiri a oči jí planuly zlobou.

„Co kdybyste se za nás pomodlila, ať nás potkání nechají na pokoji?“ navrhla Siiri.

To ženu překvapilo, ačkoliv jistě byla zkušená a zcestovalá kazatelka. Nepochybně byla zvyklá slýchat o násilí, znásilňování, alkoholismu, nespavosti, drogách, nezaměstnanosti, osamělosti a pedofilii, ale doposud se na ni nikdo neobrátil kvůli potkanům. Zatímco ještě váhala, jak zareagovat, Irma se toho chytila.

„A stejně tak nám bude vyhovovat, když se pomodlíte za potkany a nás necháte na pokoji. Můžete se sama rozhodnout,

na kterou stranu se postavíte, podle toho, v kom najdete víc ďábla, jestli v potkanech, nebo v nás, vy kudlanko jedna nábožná. Tak jednoduché to je!“

Irma vykročila do předsíně, aby žena pochopila, že má odejít. Jelikož ta zkoprněle stála na místě i nadále, Siiri ji vzala za předloktí a vyprovodila ke dveřím. Žena žmoulala popruh od tašky přes rameno, ale pro danou situaci nenacházela vhodná slova. Irma na Siiri mrkla a zatlačila do dveří. Když se dveře začaly otvírat stejně pomalu jako automaticky, uviděly ženy na chodbě tlustého potkana, jak se vyhřívá v podzimním slunci.

„Kykyryký!“ zakokrhala Irma. Vyšlo to bezděčně z jejího repertoáru a vlastně se to za daných okolností náramně hodilo. Potkan se polekal a prchl, chytrá stěna v obývacím pokoji se aktivovala a Kudlanka nábožná se skácela na chodbu.

III

OMDLELÁ DOBROVOLNICE KUDLANKA VZBUDILA dole ve vestibulu Podzimního háje zaslouženou pozornost, když ji tam celou zmatenou doprovodily na pohovku sedací soupravy. Anna-Liisa jí rázně podložila hlavu polštáři. Měla na sobě černé šaty a jako vždycky vypadala důstojně, s rovnými zády a vzprímeným držením těla. Položila pacientce několik – dle mínění ostatních podivných – otázek, na něž Kudlanka Sirkka neodpověděla.

„Zjišťuji neurologický status,“ vysvětlovala Anna-Liisa. „Dočkáte vypláznout jazyk? Vycenit zuby? Jaká je vaše oblíbená barva?“

Tauno se probudil k životu, jakmile se nachomýtl k důležitým úkonům. Překotně se klátil do všech stran, kšiltovka na hlavě mu jen poskakovala, záda stočená do zatačky, rukama komíhal podél těla a účinně velel jednotkám, jak to dokáže jen frontový důstojník zvyklý na krizové situace.

„Vodu! Přineste vodu! Zvedněte jí nohy nahoru – udělejte mi místo, změřím jí tep.“

Tauno žádný tep nenašel, což v podstatě nikoho nepřekvapilo. Žena působila chladně i při plné síle, takže pulz musela mít takřka neznatelný i po dlouhém sportovním výkonu, natož na samé hranici bezvědomí.

Margit se snažila přerušit svou seanci v automatickém masážním křesle, ale bez úspěchu. Den co den trávila čas v ošklivém černém koženkovém křesle, jehož železná klepeta tak nelítostně ohlodávala všechny kosti a svaly od hlavy až po prsty u nohou, že například Siiri se následkem kúry cítila ještě několik dnů jako zvalchovaná. Jedna dávka hrubého násilí vyšla na pět eur, stačilo mávnout kouzelným knoflíkem, ale Margit nelitovala drobásků na to, aby masážní radlice křesla rozorávaly její nezměrné tělo. Vydávala přitom takové steny, že se ostatní nemohli ubránit vzpomínkám na dávné doby, kdy byl nebožtík Eino ještě při síle a manželský pár se v Podzimním háji oddával odpoledním radovánkám.

„Duch svatý... dar milosti... boží síla ve mně...“

Kudlanka nábožná začala přicházet k sobě. Tauno ženu párkrát popleskal po bledých lících, čímž ji přiměl otevřít oči.

„Sám Duch svatý se mě dotkl! Nadešla chvíle prozření!“ Žena se zvedla do sedu, v obličeji měla výraz jako u vytržení a už se vůbec nejevila zemdlele. „Věřím od úterý dvacátého devátého

dubna tisíc devět set devadesát sedm. Konečně byly mé modlitby vyslyšeny. Bohudíky!“ Snesla se zpátky na zemský povrch, rozhlédla se kolem sebe, spatřila houf ustaraných devadesátiletých tváří a proměnila se v plachou dívenku. „Povězte... jak jsem... Mluvila jsem jazyky?“

Kudlanka nepochopila, že omdlela. Věřila, že silou vlastní víry se jí dostalo velkého daru milosti, známky jakéhosi pomazání. Na tohle se v některých probuzeneckých hnutích, jež sama sebe nazývají neocharismatická, čekalo ještě urputněji, než se v domech s pečovatelskou službou čekává na smrt.

„Švédsky jste každopádně nemluvila,“ pronesla Irma. „Akorát jste omdlela. Tím vaším Duchem svatým byl tentokrát potkan, pěkně naducaný a velmi čilý. Já už viděla i mnohem hubenější. Ti, kterými se to ve čtyřicátých letech hemžilo ve sklepích a kolem popelnic, ti byli často strašlivě vyhladovělí, tenkrát se přece jídla nedostávalo ani lidem, natož potkanům. Srst většině z nich vypeľichala a zmatněla a ocas vypadal legračně, protože byl delší než samotný neduživý potkan. Ale tenhle byl nádherný, i kožíšek se mu krásně leskl.“

Sirkka neslyšela, co jí kdo říká. Sepjala obě ruce vzhůru a strašlivě zvýšila hlas.

„Ty, kdo uvěří, budou provázet tato znamení: Ve jménu mém budou vyhánět démony a mluvit novými jazyky, budou brát hady do ruky a vypijí-li něco smrtícího, nic se jim nestane. Evangelium svatého Marka, kapitola šestnáctá, verš sedmnáctý a osmnáctý.“

„Napijte se, prosím!“ přikázala jí Anna-Liisa tak odměřeně, že Kudlanka přestala žvanit, spustila ruce a vzala si od Anny-Liisy sklenici vody. Vypila ji na jeden hlt, aniž se podívala, co ve skle-

nici je. No ovšem, myslela si přece, že je nesmrtelná, což jí dodalo nadlidskou odvalu.

Anna-Liisa hleděla na ženu přísně a kriticky. Pravou rukou se opírala o hůlku a její zlověstný pohled a smuteční šaty budily strach nejen v očích dobrovolné pracovnice, ale i ostatních. Od manželovy smrti chodila výhradně v černém a z této zásady neustoupila ani v největších parnech. Bylo to praštěné, ale Anna-Liisa se svého rozhodnutí neochvějně držela. V černém vypadala pochmurně, ale také bledě a křehce.

Žena vrátila Anně-Liise sklenici a otřela si ústa do rukávu. Zůstala na něm ošklivá šmouha od rtěnky. Siiri věděla, že flek půjde jen těžko vyprat.

„Dobrořeč, má duše, Hospodinu, nezapomínej na žádné jeho dobrodiní! Žalm sto třetí, verš druhý.“

„Nemusíte dobrořečit nikomu dalšímu, to já jsem vám tu vodu přinesla. Snad odsud nyní zvládnete odejít po svých, neboť mám za to, že my už se dnes bez vaší dobrovolné výpomoci obejdeme,“ pravila Anna-Liisa a ukázala hůlkou k hlavním dveřím Podzimního háje. Žena si prohrábla černé vlasy, povytáhla si žmolkovitou vestu, aby si aspoň trochu zakryla ramena, křepce se zvedla a klapajíc vysokými podpatky zamířila k východu.

„Žehnej vám Bůh,“ popřála všem ode dveří s širokým úsměvem. Tak blaženě a šťastně se může usmívat jen Ježíšova nevěsta, která právě prožila zázrak.

„Už jste se jí zbavili?“ křičela potetovaná lékařka notorička, ta, co ustavičně chodila na pivo do Ukko-Munkki a sedávala na rozpáleném balkonu bez spodních kalhotek. Zvenčí každého bytu naroubovali na fasádu balkon v podobě prosklené krychle a Siiri z té své viděla všechno, co Ritva a další obyvatelé v těch výklad-

ních skříních dělávají. Nic příjemného. Ritva Lehtinenová, tak se jmenovala. Teď k nim dorazila v sandálech, dřevěných džínách a lehké halence. V současné době nesundala z hlavy kšilt proti slunci, ať už pršelo, nebo pražilo slunce, poslední dny ovšem hlavně pražilo. Táhly z ní cigarety, jelikož před omdlelou Kudlankou raději prchla si ven zakouřit.

„No ty jsi přece doktorka, ne?“ pronesla Anna-Liisa opět přísně a vyčítavě se na Ritvu podívala.

„Soudní lékařka, to si pamatuj. Beru jenom mrtvolu, děkuju mnohokrát,“ odpověděla Ritva a rozchrčela se prokouřeným smíchem.

Siiri si při každém setkání s ní pomyslela, že Ritva by věkově mohla být její dcera. Oba Siirini synové zemřeli na civilizační choroby tak dávno, že už přestala počítat roky. A protože dceru kdesi ve francouzském klášteře nešlo nikdy zastihnout, stala se Siiri na stará kolena prakticky bezdětnou. Ale vzít si Ritvu jako náhradu, to nechtěla, Ritva totiž byla hodně svérázný člověk.

„Ta ženská se teda rychle vzpamatovala,“ podivil se Tauno a zkroutil se do zdánlivě nepohodlné polohy na pohovku. Byla to tatáž stará pohovka, která poutala pozornost ve společenském prostoru už od úsvitu dějin, velký, poněkud nekomfortní krám z dob národního romantismu, jinak pozůstatek po nějakém dávno zesnulém obyvateli. Ostatně žádný nábytek ve společenských prostorách nebyl při rekonstrukci nahrazen virtuálními kusy. A tak i karetní stolek potažený sukrem směl zůstat na svém místě v rohu, obestavený rozmanitými křesílky, o něž nestáli žádní dědicové.

„Vyléčil ji Duch svatý,“ prohlásila Irma zvesela a sepjala ruce, jako by si chtěla shůry vymodlit nové zázraky. „Co kdyby mi ten

duch vyléčil střeva? Někdy se mi v břiše tak příšerně honí prdy, až si myslím, že na tu bolest umřu. Stává se vám to někdy taky?“

„Mně břicho funguje pravidelně a dobře,“ oznámila Margit, tváře jí sálaly následkem kúry masážního křesla. „Co kdybys to křeslo taky někdy vyzkoušela?“

„V těch střevech se ti honí sám ďábel. Zlý duch, proto to tak děsně smrdí!“ řekla Siiri. Všichni se vesele rozesmáli.

„Copak tobě to remplující křeslo narovnává střeva?“ otázala se Irma Margit a zároveň hledala na dně kabelky hrací karty.

„No jo, divertikly,“ pravila Ritva lakonicky a vykašlala na jazyk velký hlen. Očividně nevěděla, co s ním, protože byl zřejmě moc velký, aby ho polkla, a zároveň si netroufala plivat kolem sebe, ačkoliv jinak se chovala dost nekultivovaně. Irma po krátkém přemýšlení obětovala na Ritvin chrchel svůj krajkový kapesníček.

„To se pak přece dá strčit do prádla,“ zašeptala směrem k Siiri tak hlasitě, že to vzbudilo úsměv u Tauna, podivně rozvaleného na pohovce.

„My jsme opravdu viděly potkana,“ pravila Siiri, aby odvedla řeč jinam. Všichni se o zvířátko hodně zajímali, a tak Siiri vyprávěla znovu a znovu, že se objevilo zničehonic jako syn vykupitele či dobrovolná pracovnice a pak uvedlo Kudlanku nábožnou do neocharismatického transu.

„Těch je tady všude plno. Člověk aby byl rád, když si může zajít v klidu na záchod,“ ozval se Tauno. Odmítl hrát karty, stejně jako Ritva.

„Já jsem dosud neviděla ani jednoho!“ zvolala Irma.

„Přicházejí nás obracet na víru. A připravit nás o poslední peníze. Po každé modlitbě následuje číslo účtu,“ pokračoval Tauno.

„Moment!“ Dutý hlas Anny-Liisy zafungoval po dlouhé době jako rákoska. Siiri to potěšilo, neboť Anna-Liisa se už nedokázala čertit nad roztěkaností diskuse jako dříve. „Mluvíme tu o potkanech, nebo o dobrovolnících ze sdružení Nové probuzení?“

Nikdo nevěděl, o čem by měl mluvit a jestli sám nepopletl myšlenky ostatních. Ritva začala vysvětlovat, že divertikly jsou neohrožující, leč bolestivé vychlípeniny ve střevech, běžné především u žen, a dají se odstranit operativně. Irma překvapivě rychle vytáhla své dříve vyslovené přání a všem oznámila, že klidně umře na poslední prd bez chirurgické operace. Tauno seděl zhroucený na pohovce, opíral se o hromadu polštářků a už vůbec nechápal, o čem je řeč. Bylo pro něj těžké sedět normálně, protože si za války zle pošramotil páteř. Anna-Liisa rozhořčeně nakrčila čelo a přikázala Irmě, ať rozdá karty.

„Na kanastu,“ upřesnila a zabušila pěstičkou do sukna na stole.

„Já jsem včera vedla velmi zajímavý rozhovor s jedním dobrovolníkem,“ ozvala se Margit, zatímco si rovnala karty. „Je skoro našeho věku, teda určitě o něco mladší, ale má obrovitý mroží knír. A nosí stejné brýle jako prezident Paasikivi v padesátých letech. Setkali jste se s ním?“

„S Paasikivim?“

„To není žádný dobrovolník!“ vykřikl Tauno zbytečně nerudně. Irma se tak vylekala, že jí karty popadaly do klína a krabička pastilek na zem.

„Paasikivi?“

„Ale... Ani tady nebydlí,“ namítla Margit.

„Cha! To je pochopitelně ten špion, co nás šmíruje ve sklepech,“ napadlo Irmu. Snažila se shýbnout na zem, ale kulaťoucké tělo jí to nedovolilo. „Zatrachtile pastilky!“

Siiri zvedla krabičku ze země a vyložila na stůl první kanastu. Ostatní užasli, neboť si sotva stačili srovnat karty.

„Ty fixluješ!“ zavřískla Irma.

„Divertiklům se dá vyhnout, když sní člověk denně hrst semíněk,“ oznámila Ritva.

„Divejm pytlům? Co máš pořád s tím divým pytlem?“ zeptala se Margit poněkud sklíčeně. Špatně slyšela.

„Je to můj přítel,“ řekl Tauno.

„Divej pytel?“

„Panebože, to jsou mi hovory,“ zvolala Anna-Liisa a odhodila rozechvělými rukama karty zpátky na balíček. „Dokážete se aspoň chvíli soustředit? Tak abychom si to upřesnili, kdo je tvůj přítel, Tauno?“

„To jsme tady snad všichni, ne?“

„Mlč, Irmo. Tady se už mluvilo o vychlípeninách ve střevích, o pohlavních orgánech, o dobrovolných pracovnících, o prezidentu Paasikivim a o potkanech, a pak nám Tauno sdělil, že nějaká konkrétní osoba – potkana na mysli patrně neměl – je jeho přítel. S radostí si od Tauna vyslechnu upřesnění.“

„Já jsem slyšela, že potkany si dnes lidi chovají doma jako mazlíčky. Taky hadi jsou oblíbení,“ předběhla Irma Tauna.

„Chceš tím říct, že ten potkan utekl některému z obyvatel?“

„Oiva je můj přítel,“ řekl Tauno se zvláštní něhou.

„Ty jsi dal potkanovi jméno Oiva?“ zeptala se Margit. Podle ní by se patřilo dát potkanovi nějaké jiné, vhodnější jméno.

„Kdybych měla potkana já, dala bych mu jméno Ondatra. Byl by to Ondatra tak jako v mumíncích,“ smála se Irma.

„Oiva není potkan,“ hlesl Tauno tiše.

„To je fajn. Moje sestřenice byla chvíli provdaná za jednoho Oivu, ale to vám byl hrozný lotr, vypisoval nekryté šeky a s každou holkou, kterou potkal, skočil do postele, a třebaže rozvodům jako takovým nefandím, tak v tomhle případě to byla jediná rozumná možnost. Zůstala pak sama s obrovskou smečkou dětí a my se jí snažili pomáhat, pekli jsme buchty a dávali jsme těm chuděrkám dětem staré oblečení. Teď hraju já?“

Siiri se divila, co Irmu tak rozrušilo. Její řeč se vždycky nekontrolovaně rozbublala, když se Irmě nějaká situace zdála nepříjemná nebo trapná. Ale oni tady jen hrají karty. A jejich popletený hovor nijak nevybočoval z normálu.

„Ne, Irmo, teď hraju já. Vykládám,“ vzdychla Anna-Liisa, v obličeji úplně bledá. Přece jen se rozhodla, že bude pokračovat ve hře, i když se k tomu musela nutit. „A co se týče těch dobrovolníků, považuji jejich činnost za nepřipustnou. A možná i nezákonnou.“

IV

„NEJPRVE MUSÍTE VYPŘÁZDNIT SAMI SEBE, neboť s vlastním tělem nemůžete nic udělat.“

Muž s příjemným hlasem se vlídně díval každému posluchači do očí, nechal svůj pohled putovat od jednoho seniora k druhému a listoval v bibli, již držel v ruce. Jak tak obratnými prsty hledal správnou stránku, ozýval se libý zvuk – směs tichého šustění a šelestu. Tři staré dámy spaly na kolečkových křeslech a ani se nezdálo, že by jejich těla prostoupil Duch svatý. Naopak velmi

pozorně naslouchala nová Somálka z budovy C, mohlo jí být sotva sedmdesát, a dále Siirina ovdovělá sousedka Eila, několik neznámých staroušek a Margit. Siiri a Irma seděly v bezpečné vzdálenosti, aby se do shromáždění nepřipletly, ale zároveň slyšely, co má muž na srdci. Dobrovolný pracovník s příjemným hlasem přišel v černém obleku, ač byl obyčejný čtvrtek, nicméně u dveří si vyzul své posvátné boty a teď stál v ponožkách před rohovým stolkem ve společenských prostorách Podzimního háje. Jeho hlas se rozléhal po celém vestibulu, kde jinak bylo pusto a prázdno. Jedna stařenka, která si zapomněla v zátýlku natáčku, seděla na kolečkovém křesle uprostřed chodby a svírala na klíně vrtního robotického tuleně. Vlastně to asi ještě bylo mládě, tulenátko. Bílé, s dlouhými černými řasami. Když ho člověk držel na klíně, začalo příst jako kočka. Když se mu člověk podíval do očí nebo na něj mile promluvil, legračně zavrtělo ocasem. Žádné jiné známky života ve společenských prostorách Podzimního háje nebyly. Nikde se neozývaly chvatné kroky ošetřujícího personálu ve zdravotních sandálech, nikde neposkakovaly tělocvičky Janičky s rozevlátými copy ve snaze ulovit zájemce o cvičení, dokonce ani svěží hlas volnočasové instruktorky nevyhlašoval čísla binga.

„Tady je důležitý List Římanům, jmenovitě kapitola osmá, verš jedenáctý. Tam je myšlenka, že pokud ve vás přebývá Duch Boží, tak ten obživí i vaše smrtelná těla. Tedy jestliže ve vás přebývá Duch Boží, obživí vás.“

Jedna z pospávajících žen před kazatelem zachrčela, na okamžik se probírala, načež upadla do ještě hlubšího spánku a začala chrápat. Mužův vlídný pohled chvíli setrval na řadě kolečkových křesel a pak se přesunul na úrodnější pastviny.

„Kdo nevěří v evangelium, spěje k zatracení. Ti, kdo věří, mluví jazyky a vkládají ruce na choré a uzdravují je. Tyto zázračné skutky však nečiní sami. To Duch svatý v nich koná zázraky. Duch svatý. A je to stejný Duch svatý, který vzkřísil Ježíše z mrtvých. Stejný Duch svatý, kterýž se rozlévá v nás lidech. Stačí Ducha svatého nechat, ať naplní naše životy a vede nás bez vlastní vůle. Tak jednoduché to je.“

„Bez vlastní vůle? To je vážně hňup,“ pravila Irma netaktně, neboť ony dvě by správně neměly ostatním narušovat povznášející chvílky. Muž se Irmě podíval přímo do očí. „To je hrůza,“ vzdychla Irma a začala si chvatně malovat pusku bez zrcátka. A s neochvějnou zkušeností mnoha desítek let se jí to také neomylně povedlo. Stiskla rty k sobě, aby dokončila péči o krásu, a koketně kazateli pohled opětovala. Její ženská troufalost ho nevylekala.

„Vaše vůle je v osidlech ďábla, jestliže vám brání vpustit do sebe Ducha svatého a nechat se jím naplnit. Ale až vás povede Boží vůle, započne se nový život. Vůle Boží. To je naplnění Duchem svatým. Jím započne nový život a hojnost, spása a uzdravení. To všechno započne, až vás naplní Duch svatý. Duch svatý. Tak jednoduché to je. Uvěřte a budete žít ve zdraví a síle.“

Kazatelovo obecenstvo nevypadalo zrovna zdravě ani silně. Bude muset vynaložit ještě hodně sil, aby je obrátil na víru, a hodně mluvit o rozlévání Ducha svatého a hrůzách zatracení, než tenhle houf zbloudilých duší zažije zázrak a odejde aspoň po vlastních nohou. Siiri a Irma si nepatříčně špitaly, a když jim začaly nezadržitelně cukat koutky, musely odejít. Cestou se pokusily vzít s sebou Margit, ale ta odejít nechtěla, naopak se horlivě hrabala v peněženke, neboť kazatel ve svém proslovu dospěl k vrcholnému bodu.

„Můžete darovat jakoukoliv částku, Hospodin se spokojí i s málem. Nemáte-li hotovost, můžete věnovat peníze prostřednictvím internetových stránek sdružení Nové probuzení, stačí jen párkrát kliknout v menu ‚Sbírka‘. Tak jednoduché to je.“

Ve spěchu se Siiri a Irma zachránily v restauraci, která už ani nebyla jídelnou, neboť kuchyň byla zrušena, stejně jako pracovní místa kuchařů i dalších pracovníků. Zato tu stál automatický výdejní pult, kde se starouškové obsluhovali sami, pokud věděli, co chtějí a kde se nalézají. Na začátku výdejního pultu se vršil štos lepkavých, automatem opláchnutých táců, u dalšího stanoviště bylo možné se vyzbrojit vidličkou, nožem a lžící a pak si vzít skleničku. Až sem bylo všechno stejně jednoduché jako přijmout víru.

„Šmankote, tenhle krám já nesnáším!“ funěla Irma u nápojevého automatu a bez ustání píchala prstem do textu „Mléko/odtučněné“. Nevydola z trysky ani kapku. Pro jistotu občas stiskla text „Voda/pramenitá“ a pak znovu „Mléko/odtučněné“.

„Zapomněla jsi ukázat knoflík. Za nápoj se platí,“ upozornila ji Siiri.

Irma knoflík překvapivě rychle vylovila ze svého dekoltu – jako operní pěvkyně tajný dopis ze záňadří – a zamávala jím před automatem s tím následkem, že jí do sklenice začalo chrstat odstředěné mléko a posléze přetékat přes okraje. Siiri strčila pod trysku svou sklenici a ta se rovněž naplnila. Proud jako by nebral konce. Irma zakokrhala fistulí všechny možné automatické pove-ly a podařilo se jí změnit mléko ve vodu.

„Že by se do toho teď vložil Duch svatý?“ podivila se a naplnila si ještě další sklenici vodou.

„Zmáčkni to tady,“ řekla Ritva a zabodla prst do nápisu „Konec“, čímž proud zastavila.

„Tisíceré díky!“

Irma si vzala nový podnos a bezstarostně postupovala podél výdejní linky, až se dostala ke stravomatu. Hluboce si vzdychla a vzdorně hleděla na novotou zářící ocelovou věž o velikosti skříně. Tohle teď byla jejich restaurace, kuchař a číšník. Bleskovou demonstraci zázračného stravomatu jim předvedl jakýsi montér či jiný studovaný technik.

Stroj představoval technologii budoucnosti, technologii, která odstraní problémy globalizace a ještě víc přiblíží výrobu ke spotřebiteli. Ve stroji byl totiž vynález zvaný 3D-tiskárna. Někteří sotva pochopili, že 3D znamená trojrozměrnost a tak jako všechny módní zkratky pochází z angličtiny. Anna-Liisa přemítala, jestli by se „d“ mělo psát velkým, či malým písmenem, až nakonec předváděč zkonstatoval, že se používají obě varianty, ale na samotnou věc to nemá žádný vliv, OMG. Tauno a Margit si mysleli, že OMG je výrobce jídelního automatu, tak jako třeba BMW nebo výrobce sporáků AGA, ale Ritva věděla, že i tohle je zkratka z angličtiny a vznikla ze slov *oh my God*.

Takovými tiskárnami se dalo vytvořit cokoli od aut až po jídlo pro seniory. Díky tomu už Číňané nemuseli dřít za mizerné platy, když se továrny nahrazovaly šikovnými domácími spotřebiči. Do tiskárny bylo možné vložit nejrozličnější materiály, z nichž se následně vytvaroval dokonalý předmět, třeba stolička, zapalovací svíčka nebo hezké náušnice. Nakonec se strojař dostal zpátky ke stravomatu. Řekl, že se plní jednou týdně rozličnými, velmi trvanlivými živinami v prášku. Stroj údajně udržel použitelnost prášků pro přípravu jídel třicet let, a to bylo otestováno až na Marsu, jakož i posádkami raket při letech na Měsíc.

Byl to nejsoučasnější trend. Nejsoučasnější trend bylo úplně všechno, jak jim v jednom kuse předhazovali. Odborník přes automaty je upozornil, že i stroj musí občas odpočívat, a proto se v Podzimním háji zavedla švédská dieta 8–16. Jelikož nikdo nechápal, v čem tkví princip oné diety, strojař – už dost otráveně – jim i tentokrát vysvětlil, o co jde. Termín vycházel z toho, že v domě s pečovatelskou službou se jídlo podávalo pouze od osmi do šestnácti.

Aby bylo stravování zábavné, do přihrádek automatu se nasypaly různobarevné prášky. Strávník si také mohl zvolit, jak bude pokrm vypadat. Na výběr byly tvary podobné chřestu, knedlíčkům, oválkům, plochým trojúhelníčkům i honosným pyramidám. Všechno to stejně chutnalo jako řídká kaše z kořenové zeleniny, ale na tu přece byli zvyklí. Tvary a barvy do jejich stolování bezesporu vnesly variabilnost.

„Zelené tyčinky, červené trojúhelníčky a... Co ještě? Že bych si vzala bílé knedlíčky?“ dumala Irma, zatímco upírala zrak na menu, jež nabízel displej stravomatu. Ke každé alternativě existoval ilustrační obrázek, který stačilo jen zmáčknout, a kýžená hrouda se už zformovala přímo na talíři, pokud se ho tedy povedlo přidržet pod správnou tryskou a ve správný čas. „Bílé knedlíčky jsou nudné, já si raději vezmu zelené a... Co jsem to chtěla, červené trojúhelníčky? Takže zbývá... Tohle je horší než matika a geoška ve škole!“

„Zavři oči, tak to dělám já,“ poradila jí Siiri.

Koneckonců bylo úplně fuk, jaký tvar a barvu má jejich dětská strava bez chuti. Anna-Liisa tvrdila, že kořenová drť se nevyrábí z čerstvé zeleniny. Doslechla se, že do Podzimního háje se svázejí všechny přebyteky jídla z okolních škol a prodejen po-

travin a rozemílají se v mlýnku na kaši. Do ní se pak přimíchají doplňkové nutriční přípravky užívané při léčbě podvyživenosti a nechutenství.

„Ty věříš, že tohle je z přebytků?“ zeptala se Siiri Irmu, když po zdlouhavém boji seděly s Ritvou u stolu vedle okna a před sebou měly své geometrické porce.

„To není věc víry,“ pravila Irma. „Ale na rovinu říkám, že ani nevím, co se těmi přebytky jídla myslí.“

Siiri o tom slyšela v televizi a rádiu. Z přebytků se stal velký problém, protože lidé nenakupovali v obchodech dost potravin a děti často vynechávaly obědy ve školních jídelnách. Kontejnery se tak ve velkém plnily odpadem, který ve skutečnosti nebyl odpad, ale jídlo.

„Jídlo, které ostatní nechtějí, co? A nám to tady semelou do tiskárny na příštích třicet let?“

„Uvědom si, že kdybychom tyhle zelené trojúhelníčky nesnědly, skončily by někde na skládce,“ řekla Siiri a cítila se užitečná. I skládky přinášely nemalé starosti, protože odpadu bylo moc a musel se třídit, zpracovávat a recyklovat. Je pochopitelně chytré, že se všechno znovu využívá. Ony to přece takhle dělaly odjakživa. Z přehození na postel se spíchly šaty a z šatů čepeček, ona si takhle z jedné a té samé látky šila znovu a znovu módní oblečení.

Od tiskárny jídla se ozval silný hluk. Na zem vytekla zelená kaše a do okolí stříkala krvavá červeň. Ale krev to nebyla. Tauno se tam zuřivě domáhal své porce. Stál natolik v předklonu, že jen horko těžko dosáhl na displej a menu, aby stiskl ikony. Kromě toho se mu tak tráslы ruce, že ani nešlo určit, které tlačítko se chystá stisknout. Ritva se mu rozběhla na pomoc, překvapivě,

protože obvykle se sama promptně stahovala do ústraní, když někdo potřeboval pomoc. Ale tohle samozřejmě nebyla nebezpečná, zdraví ohrožující situace a Ritva uměla zvládat automaty stejně bravurně jako nebožtíky. Zastavila Taunovo běsnění několika hmaty jako kouzelnice a do jídelny se navrátil klid a mír.

Tu a tam posedávali osamělí starouškové u svých podnosů a vůbec odnikud se neozýval veselý šum hovoru. Jenom z vestibulu v přízemí občas vzdáleně dolehlo hlášení automatického výtahu: „Kabina. Jede. Nahoru.“

Ritva a Tauno přišli ke stolu, kde seděly Siiri a Irma, a než se stihli usadit, na zemi u výdejní linky začal jezdit malý kulatý robotický vysavač.

„Ten se mi líbí!“ nadchla se Irma. „Je tak rozkošný a výkonný, jen se podívejte!“

Vysavač byl černobílý a díky svým oblým tvarům vypadal tak nějak lidsky. Důležitě a energicky vrátil sem a tam v místech zasažených Taunovou katastrofou. Z jedné strany stříkala voda, z druhé vylézaly kartáče a houby, které vysušovaly stopu. Výsledek byl nečekaně čistý. Jakmile robotek dokončil práci, zablikal červeným a zeleným světýlkem, jako by děkoval svému obecenstvu, a pak odjel do kouta jídelny čekat na další poplach.

„Bravo, bravo!“ křičela Irma a obdařila malého pracanta hluchým aplausem. „Nebo je to holka? A mělo by se volat brava?“

„A je takový tichoučký,“ pravila Siiri zamyšleně při pohledu na robota. „Na té automatizaci možná bude i něco chytrého.“

„Ráno mi okno připadlo deštivý, ale protože se můj muž nedostal na vysokou technickou školu, museli jsme dát pryč i psa,“ prohlásila Ritva a tvářila se jakoby nic.

Siiri přestala jíst a podívala se na ni. V jejích očích viděla stejný přiopile unavený, ale rozumný pohled jako vždycky. Tauno se netvářil, že by věnoval nějakou pozornost tomu, co Ritva říkala. Spokojeně si soukal do pusy podlouhlé červené noky, jako by na-fasoval nebývale chutnou polní menáž.

„Měli jste hodně psů?“ zeptala se Irma vesele.

„Kdo by ty psy dokázal spočítat, každopádně chcípaj v zimě. Ale v matčině zahradě vyrůstaly opravdu velké sekyry.“

„Pardon?“

„Ty praporky jsme vozili až z Ålandských ostrovů, potřebovali jsme praporky na každé místo, a občas taky kytky, rudý kytky, takový ty nádherný...“

Ritva se zarazila, její vidlička klesla na stůl a udělala zelený flek, jehož si počišťovač držící v koutě pohotovost nevšiml. Irma a Siiri si vyměnily nervózní pohledy a čekaly, co jim Ritva poví dalšího.

„Jak se ty kytky jmenujou?“ zeptala se Ritva a na střídačku se podívala jedné i druhé do očí. Potom se rozesmála svým chraptivým kuřáckým smíchem. „Pelargonie, ty jsem měla na mysli! Sakra práce, občas se mi stává, že si nevzpomenu na úplně obyčejný slovo! Vytratí se mi jenom jedno slovíčko, ačkoliv jinak s pamětí nemám žádný problém. Je to sice úplně normální, ale stejně to nakrkne.“

Ritva pokračovala spokojeně v jídle, a poté co vyprázdnila talíř, nabídla se, že odnese tácy a nádobí do myčkomatu i ostatním.

„Vezmu to tam všechno při jednom,“ řekla. Posbírala špinavé nádobí, před automatem je rychle roztrídila do příslušných přihrádek a pak ještě na své spolustolovníky zamávala ode dveří: „Jdete někdo se mnou na jedno? Určitě ne, že se ptám.“

„Chudák ženská,“ pravil Tauno věčně. „Je čím dál víc dementní, a neví o tom. Oiva je na tom občas podobně, člověka to vždycky překvapí.“

Je to tak. Kdokoliv mohl zničehonic mluvit z cesty, ale nebylo nutné se kvůli tomu plašit.

„Kdo je ten Oiva?“ zajímalo Siiri. Postřehla, že Irma by se také chtěla o Oivovi dovědět víc a tváří se spokojeně, že se Siiri zeptala jako první. Tauno se díval oknem ven a nic neříkal. Venku bylo pořád výjimečně teplo, ačkoliv se září už chýlilo ke konci. Uplynula nezvykle dlouhá chvíle, během níž nikdo nic neřekl. Pouze výtah stihl dvakrát oznámit, že pojedje nahoru.

„Kde bydlí?“ pokračovala Siiri ve snaze ulehčit Taunovi jeho břemeno.

„Oiva je...“ řekl a udělal pauzu, aby se hluboce nadechl. „Oiva bydlí v Haaze, v domě s pečovatelskou službou, který spravuje město. Nedostali jsme se do stejného domu, protože... Prostě nebylo volný místo. Takže jsem musel sem.“ Ztišil hlas téměř do ztracena.

„Ale odsud to přece do Haagy není daleko!“ prohlásila Irma povzbudivě a spustila drmolivý příval o taxících, které člověka šikovně zavezou kamkoliv, a o sestřenkách a bratrancích, kteří bydlí různě po městě v různých domech s pečovatelskou službou, pokud tedy už neumřeli, většina z nich samozřejmě ano, ačkoliv v jejich rodině se obecně dožívali vysokého věku. „No jo, musím si teď vystačit s vámi. Čím dál víc smrti vstříc.“

Siiri ji neposlouchala, nechala si její žvanění jen šumět v uších a dívala se na Tauna, v němž se skrývalo cosi tajemného. Měla Tauna hodně ráda, byl to jeden z nových přátel jejích posledních let.

V

SIIRI MUSELA ANNU-LIISU HODNĚ PŘEMLOUVAT, aby souhlasila, že s ní vyrazí na zbytečnou projížďku tramvají a bude jí dělat společnost. Siiri by v podstatě mohla jet i sama. Helsinky byly toho jasně průzračného podzimního dne nádherné, dospěly do onoho prchavého, úžasného ročního času, kdy břízy, lípy a jírovce svítí různými odstíny žluté a oranžové a listí ještě neopadalo. Anna-Liisa už řadu dnů propadala malomyslnosti, dnes ráno u karetního stolku přímo chmurám, a tak si Siiri řekla, že menší projížďka bude příhodný způsob, jak kamarádku rozveselit. Vypadalo to, že Anna-Liisa se pořád nedokáže vzpamatovat z manželovy smrti, ačkoliv jejich společná pout, započatá až v Podzimním háji, trvala sotva dva roky.

„To se nedá měřit časem,“ namítla Anna-Liisa. „Ty dva roky byly v mém dlouhém životě nejšťastnější. Mně se vlastně nestýská ani tak po těch dnech nebo zážitcích, po ničem konkrétním, ale po někom. Po mém Onnim. Po úžasném člověku, se kterým jsem se směla ještě v tomhle věku sblížit.“ Její obvykle zvučný hlas se ztlumil, zjemnil a do očí jí stoupily slzy.

Občas si Siiri a Irma kladly otázku, jak dlouho ještě budou muset její smutek snášet. Anna-Liisa každý den pronášela stejné, samy o sobě krásné věty a mívala přitom pláč na krajíčku. Určitou dobu to vzbuzovalo dojetí, ale teď už by pomalu bylo žádoucí vykročit vpřed. Do truchlení se vmísil poněkud vyčpělý odstín. Anna-Liisa to samozřejmě takhle necítila, jí smutek připadal den za dnem těžší. Její držení těla postrádalo vzpřímenost, chůze se stávala šouravější a obličej se jí chmuřil hlubokým zamyšlením. Irma a Siiri měly mockrát na jazyku rýpavou poznámku o čach-